

V Bruseli 9. októbra 2020
(OR. en)

11721/1/20
REV 1

SOC 608

VÝSLEDOK ROKOVANIA

Od:	Generálny sekretariát Rady
Komu:	Delegácie
Č. predch. dok.:	11084/20
Predmet:	Posilnenie ochrany minimálneho príjmu s cieľom bojovať proti chudobe a sociálnemu vylúčeniu počas pandémie COVID-19 a po nej závery Rady (9. septembra 2020)

Delegáciám v prílohe zasielame závery Rady o posilnení ochrany minimálneho príjmu s cieľom bojovať proti chudobe a sociálnemu vylúčeniu počas pandémie COVID-19 a po nej v znení, ktoré Rada schválila písomným postupom ukončeným 9. októbra 2020.

**Posilnenie ochrany minimálneho príjmu s cieľom bojovať proti chudobe a sociálnemu
vylúčeniu počas pandémie COVID-19 a po nej**

závery Rady

UZNÁVAJÚC, že

1. V strategickom programe Európskej rady na roky 2019 – 2024 sa nerovnosti označujú za významné politické, sociálne a hospodárske riziko a vyzýva sa na poskytovanie príležitostí všetkým. V oznámení Komisie „Silná sociálna Európa pre spravodlivé transformácie“¹ sa opisuje cesta k vykonávaniu Európskeho piliera sociálnych práv, pričom sa kladie dôraz na zlepšenie sociálnej ochrany a začlenenia, pričom súčasťou zásady na nikoho nezabudnúť by mal byť v čase zmien aj boj proti chudobe.
2. Napriek opatreniam prijatým v reakcii na pandémiu COVID-19 jej sociálne a hospodárske dôsledky odhaľujú a dramaticky zhoršujú zraniteľnosť, čím sa zvyšuje riziko prehlbovania sociálno-ekonomických rozdielov v Európe². V pláne obnovy, ktorý privítali členovia Európskej rady, sa uvádza potreba riešiť sociálno-ekonomické dôsledky krízy. Ochrana príjmov tých, ktorí prišli o prácu, tých, ktorí trpia poklesom alebo stratou príjmu, a tých, ktorí nemajú dostatok zdrojov, predstavuje veľkú výzvu. Ochrana minimálneho príjmu spolu s aktivačnými a podpornými službami zohráva v tejto kríze kľúčovú úlohu pri zmierňovaní rizika chudoby a sociálneho vylúčenia, a tým podporuje najviac znevýhodnené osoby v spoločnosti, a to v súčasnosti aj v budúcnosti³.

¹ COM(2020) 14 final.

² OECD 2020: COVID-19: Ochrana ľudí a spoločností.

³ MOP 2020: Reakcie sociálnej ochrany na krízu COVID-19: Reakcie krajín a politické hľadiská.

3. Systémy minimálneho príjmu nielen zásadným spôsobom prispievajú k sociálnej ochrane tých skupín, ktoré kríza zasiahla najviac, ale majú aj stabilizačný účinok na celkový dopyt po tovare a službách produkovaných v hospodárstve⁴.
4. Monitorovanie celkových trendov má tendenciu potvrdzovať význam posilnenia ochrany minimálneho príjmu a aktívneho začlenenia v Európe. Za posledné desaťročie sa v celej Únii vymanili z chudoby milióny ľudí. Tento výsledok však stále zaostáva za cieľom EÚ vymaniť do roku 2020 z chudoby 20 miliónov občanov. Už pred vypuknutím pandémie čelil riziku chudoby a sociálneho vylúčenia celkovo viac ako jeden z piatich Európanov a jedno zo štyroch detí⁵. Osobitnú pozornosť si vyžaduje situácia domácností s jedným rodičom a osôb žijúcich v domácnostiach (takmer) nezamestnaných osôb, keďže sú mimoriadne zraniteľné. Čelia pretrvávajúcemu riziku chudoby⁶ a druhá z uvedených skupín dokonca prehĺbeniu chudoby. Tento vývoj poukazuje na nedostatky v oblasti ochrany minimálneho príjmu v rámci Európy, pokiaľ ide o primeranosť, pokrytie a prístupnosť podporných služieb⁷. Za posledné desaťročie sa pri odstraňovaní týchto rozdielov dosiahol len obmedzený pokrok⁸.
5. Ochrana minimálneho príjmu by sa mala považovať za súčasť celkového vnútroštátneho systému sociálneho zabezpečenia: dobre navrhnuté, integrované, primerané a udržateľné sociálne dávky a služby poskytujú účinnú ochranu všetkým. Investície do systémov sociálnej ochrany prinášajú z dlhodobého hľadiska hodnotné sociálne a hospodárske výsledky. Sociálna ochrana prispieva k sociálno-ekonomickej odolnosti, rozvoju ľudského kapitálu a rovnosti príležitostí, najmä v prípade detí ohrozených chudobou a sociálnym vylúčením.

⁴ Európsky parlament 2010: Štúdia s názvom Úloha sociálnej ochrany ako hospodárskeho stabilizátora: Poučenie zo súčasnej krízy“.

⁵ https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/t2020_50/default/table?lang=en.

⁶ Eurostat 2020: Miera ľudí ohrozených chudobou podľa prahovej hodnoty rizika chudoby a typu domácnosti; Výbor pre sociálnu ochranu 2019: Výročná správa.

⁷ Spoločná správa o zamestnanosti za rok 2020, s. 34.

⁸ Európsky parlament 2017: Štúdia o politikách v oblasti minimálneho príjmu v členských štátoch EÚ; Európska komisia 2016: Systémy minimálneho príjmu v Európe: Štúdia vnútroštátnych politik 2015.

6. Európsky pilier sociálnych práv zdôrazňuje zásadu, že každý, kto nemá dostatok zdrojov, má právo na primerané dávky minimálneho príjmu zabezpečujúce dôstojnosť vo všetkých fázach života a na účinný prístup k podpornému tovaru a službám.
7. V boji proti nerovnosti, chudobe a sociálnemu vylúčeniu zohráva kľúčovú úlohu niekoľko opatrení, konkrétne: primeraná ochrana minimálneho príjmu prostredníctvom sociálnej pomoci, systémov minimálneho príjmu alebo iných prostriedkov, vnútroštátne vymedzené súbory základných záruk sociálnej ochrany pre osoby, ktoré nedokázali vstúpiť na trh práce alebo sa naň vrátiť a nemajú žiadne prostriedky na živobytie. Ich účelom je zmierniť chudobu domácností a zabezpečiť dôstojný život⁹. Systémy minimálneho príjmu spolu so stimulmi na (opätovné) začlenenie do trhu práce pre tých, ktorí môžu pracovať, ako aj účinný prístup k podpornému tovaru a službám podporujú aktívne začleňovanie ľudí do zamestnania a spoločnosti. S cieľom znížiť väčšie vystavenie žien chudobe a uľahčiť účasť žien na trhu práce je okrem iného osobitne dôležité riešiť výzvy súvisiace s kombinovaním pracovných a opatrovateľských povinností, ktorým čelia osamelí rodičia, z ktorých sú ôsmi z desiatich ženy¹⁰.

⁹ Európsky parlament 2017 (pozri vyššie).

¹⁰ Eurostat 2020: Počet osôb podľa pohlavia, vekových skupín, zloženia domácnosti a pracovného postavenia [lfst_hhinds], najnovšie údaje z roku 2019.

8. Navrhovanie a vykonávanie vnútroštátnych ustanovení, ktorými sa zabezpečuje ochrana minimálneho príjmu, je úlohou členských štátov. Rámec Únie pre ochranu minimálneho príjmu v súčasnosti tvorí odporúčanie Rady 92/441/EHS¹¹, odporúčanie Komisie 2008/867/ES a príslušné monitorovacie a odvetvové koordinačné činnosti v rámci európskeho semestra, ktoré vychádzajú z referenčného rámca EÚ v oblasti ochrany minimálneho príjmu. Jeho ďalšie rozpracovanie by mohlo pomôcť odstrániť nedostatky, ktoré v oblasti ochrany minimálneho príjmu stále pretrvávajú. Účinná ochrana minimálneho príjmu v Únii by mohla pomôcť znížiť sociálne nerovnosti a rozdiely v rámci členských štátov a medzi nimi, čím by sa posilnila vzostupná sociálna konvergencia. Ďalšia práca na rámci Únie by tiež mohla pomôcť posilniť funkciu ochrany minimálneho príjmu ako hospodárskeho stabilizátora¹² vo všetkých ekonomikách EÚ a pomôcť pri zabezpečovaní agregovaného hospodárskeho dopytu počas krízy a po nej.
9. Účinná ochrana minimálneho príjmu zahŕňa uplatňovanie súboru kľúčových zásad. Týmito zásadami sa zaoberalo aj odporúčanie Rady 92/441, odporúčanie Komisie o aktívnom začleňovaní osôb vylúčených z trhu práce¹³ a príslušné návrhy uvedené v odporúčaní MOP o minimách sociálnej ochrany (2012, č. 202). Kľúčovými zásadami sú najmä:
- a) *Prístupnosť*: Na základe zásady univerzálnosti by jednotlivci v núdzi mali mať právo na prístup k dávkam za nediskriminačných a komplexných podmienok. V praxi by sa mal zabezpečiť prístup k dávkam a ich využívanie, a to aj prostredníctvom prístupných a zjednodušených postupov podávania žiadostí a práva na odvolanie.

¹¹ 92/441/EHS: Odporúčanie Rady z 24. júna 1992 o spoločných kritériách týkajúcich sa dostatočných zdrojov a sociálnej pomoci v systémoch sociálnej ochrany, Ú. v. ES L 245, 26.8.1992, s. 46 – 48.

¹² Európsky parlament 2010 (pozri vyššie).

¹³ Odporúčanie Komisie z 3. októbra 2008 o aktívnom začleňovaní osôb vylúčených z trhu práce (2008/867/ES), (Ú. v. EÚ L 307, 18.11.2008, s. 11 – 14).

- b) *Primeranosť*: Na základe zásady dôstojného života by základné potreby mali byť primerane pokryté dávkami minimálneho príjmu s prihliadnutím na životnú úroveň a cenovú úroveň alebo vnútroštátne hranice chudoby v dotknutom členskom štáte. Potreby by sa mali posudzovať uplatňovaním konzistentných a transparentných metód; dávky by sa mali pravidelne upravovať na základe vhodných ukazovateľov. Primeraná pozornosť by sa mala venovať zloženiu domácnosti a osobitným individuálnym potrebám, napríklad zdravotnému postihnutiu, starostlivosti o deti alebo dlhodobej starostlivosti.
- c) *Podporné aspekty*: Na základe zásady aktívneho začleňovania by ochrana minimálneho príjmu mala zahŕňať poskytovanie kvalitných podporných služieb. Tým, ktorí môžu pracovať, by sa mali poskytnúť stimuly na prácu a primerané aktívne politiky trhu práce, ako sú napríklad stáže a odborná príprava. Tieto systémy by malo dopĺňať široké spektrum sociálnych služieb, ako je poradenstvo vrátane právneho poradenstva a informácie o dostupnej podpore, primeraná pomoc a konzultácie, aby sa zabezpečil ich účinný dosah a poskytovanie podpory všetkým.

10. Európsky semester prispieva cenným monitorovaním a koordináciou politík prostredníctvom spoločnej správy o zamestnanosti, správ o jednotlivých krajinách a odporúčaní pre jednotlivé krajiny k cieľu zlepšiť účinnosť ochrany minimálneho príjmu. Podkladom pre monitorovanie na úrovni EÚ a v tejto súvislosti dôležitým referenčným bodom je rámec referenčného porovnávania, ktorý vypracoval Výbor pre sociálnu ochranu a ktorý sa zameriava na primeranosť, oprávnenosť a aktiváciu v oblasti minimálneho príjmu. Pre budúci vývoj monitorovacieho rámca v tejto oblasti bude prínosom ďalšia práca zameraná na zhromažďovanie porovnateľných, kvalitných kvalitatívnych i kvantitatívnych informácií s náležitým zreteľom na diverzifikované politiky ochrany minimálneho príjmu v členských štátoch.
11. Hodnotenia¹⁴ poukazujú na zmiešané alebo dokonca relatívne nevýznamné výsledky pri vykonávaní politických usmernení stanovených v odporúčaní Rady o spoločných kritériách týkajúcich sa dostatočných zdrojov a sociálnej pomoci v systémoch sociálnej ochrany a v odporúčaní Komisie o aktívnom začleňovaní osôb vylúčených z trhu práce. Zdôrazňuje sa tým potreba ďalších opatrení.
12. V uznesení Európskeho parlamentu z 24. októbra 2017¹⁵ sa všetky členské štáty vyzývajú, aby zaviedli primerané systémy minimálneho príjmu, pričom sa zdôrazňuje úloha ochrany minimálneho príjmu ako nástroja na boj proti chudobe. Podobne Európsky hospodársky a sociálny výbor vo svojom stanovisku z 20. februára 2019¹⁶ vyzýva na prijatie opatrení v oblasti ochrany minimálneho príjmu.

¹⁴ Správa Komisie Rade, Európskemu parlamentu, Hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov o vykonávaní odporúčania 92/441/EHS z 24. júna 1992 o spoločných kritériách týkajúcich sa dostatočných zdrojov a sociálnej pomoci v systémoch sociálnej ochrany, COM/98/0774 final; Pracovný dokument útvarov Komisie o vykonávaní odporúčania Komisie z roku 2008 o aktívnom začleňovaní osôb vylúčených z trhu práce (SWD(2017) 257 final).

¹⁵ Uznesenie Európskeho parlamentu z 24. októbra 2017 o politikách zameraných na zabezpečenie minimálneho príjmu ako nástroja boja proti chudobe (2016/2270(INI)).

¹⁶ Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru z 20. februára 2019, SOC/584-EESC-2018.

RADA EURÓPSKEJ ÚNIE

VYZÝVA členské štáty, aby:

13. SA SNAŽILI ZABEZPEČIŤ, aby ich vnútroštátne systémy ochrany minimálneho príjmu spĺňali príslušné odporúčania Únie a Medzinárodnej organizácie práce, boli prístupné a primerané a umožňovali začlenenie príjemcov do spoločnosti a do trhu práce;
14. SPOLUPRACOVALI s dotknutými zainteresovanými stranami, ako sú príslušné orgány vrátane miestnych a regionálnych orgánov, sociálni partneri a organizácie občianskej spoločnosti a vo vhodných prípadoch ľudia žijúci v chudobe, na vypracúvaní, aktualizácii a vykonávaní príslušných systémov;
15. SKÚMALI v rámci pravidelných hodnotení fungovanie a primeranosť systémov ochrany minimálneho príjmu z hľadiska zmiernovania negatívnych sociálno-ekonomických dôsledkov krízy COVID-19, ako aj z hľadiska podpory začlenenia do spoločnosti a do trhu práce a v prípade potreby VYMEDZILI a VYKONÁVALI opatrenia na zlepšenie účinnosti týchto systémov v krátkodobom i dlhodobom horizonte;
16. SA USILOVALI poskytovať ľuďom, ktorí potenciálne spĺňajú vnútroštátne stanovené požiadavky oprávnenosti, informácie o ich právach na ochranu minimálneho príjmu; NABÁDALI týchto ľudí, aby sa uchádzali o peňažné alebo nepeňažné dávky a aby poberali príslušné dávky sprevádzané aktivačnými a podpornými službami, a
17. ZBIERALI údaje rozčlenené podľa pohlavia s cieľom monitorovať a posudzovať politiky ochrany minimálneho príjmu a ich účinky a PODPOROVALI Európsku komisiu, Výbor pre sociálnu ochranu a Výbor pre zamestnanosť pri príprave pravidelnej správy o vývoji ochrany minimálneho príjmu, okrem iného poskytovaním informácií a údajov o kľúčových ukazovateľoch prístupnosti, primeranosti a podporných aspektov.

VYZÝVA členské štáty a Európsku komisiu, aby v súlade so svojimi príslušnými právomocami a s ohľadom na vnútroštátne okolnosti a rôzne modely trhu práce:

18. SPOLUPRACOVALI pri vykonávaní Európskeho piliera sociálnych práv a zaviazali sa k riešeniu pretrvávajúcich nedostatkov v ochrane minimálneho príjmu v rámci boja proti chudobe a sociálnemu vylúčeniu;
19. posilnili aspekty zamestnanosti a sociálne aspekty v rámci európskeho semestra ako súčasť koordinácie hospodárskej a sociálnej politiky a politiky zamestnanosti, pokiaľ ide o ochranu minimálneho príjmu, a POSKYTLI príslušné politické odporúčania, v ktorých sa zohľadňuje dlhodobé hľadisko a vyvažujú potreby politiky v hospodárskej, fiškálnej a sociálnej oblasti i v oblasti zamestnanosti;
20. POSILNILI výmenu najlepších postupov, vytváranie sietí národných kontaktných miest pre cezhraničnú pomoc a vzájomné učenie sa pri ďalšom rozvoji ochrany minimálneho príjmu na vnútroštátnej a regionálnej úrovni, a to aj v rámci siete minimálneho príjmu (MINET) ako technického fóra Výboru pre sociálnu ochranu, a
21. ČO NAJLEPŠIE VYUŽÍVALI cielenú podporu z dostupných fondov EÚ, najmä z Európskeho sociálneho fondu plus a nástroja obnovy Next Generation EU, na podporu sociálneho začlenenia a účasti na trhu práce, ako aj na boj proti chudobe.

VYZÝVA Európsku komisiu, aby v rámci svojich právomocí stanovených v zmluvách a s náležitým ohľadom na vnútroštátne okolnosti:

22. INICIOVALA aktualizáciu rámca Únie s cieľom účinne podporovať a dopĺňať politiky členských štátov v oblasti vnútroštátnej ochrany minimálneho príjmu.

Vyzýva Komisiu, Výbor pre sociálnu ochranu a Výbor pre zamestnanosť, aby v súlade so svojimi príslušnými právomocami a so zreteľom na vnútroštátne podmienky:

23. ĎALEJ ROZVÍJALI existujúce referenčné porovnávanie EÚ v oblasti ochrany minimálneho príjmu s cieľom uľahčiť monitorovanie výkonnosti a podporiť politické vplyvy v troch kľúčových rozmeroch ochrany minimálneho príjmu, ktorými sú primeranosť, prístupnosť a poskytovanie podporných služieb vrátane tých, ktoré uľahčujú účasť na trhu práce, a
24. pravidelne VYPRACÚVALI spoločnú správu s cieľom analyzovať a skúmať pokrok dosiahnutý pri rozvoji ochrany minimálneho príjmu v členských štátoch, vychádzajúc z referenčného rámca pre ochranu minimálneho príjmu stanoveného na úrovni EÚ. V tejto správe by sa mala empiricky analyzovať najmä úloha ochrany minimálneho príjmu pri podpore zamestnanosti a riešení chudoby, ako aj nerovnosti v príjmoch a príležitostiach vrátane aspektov rodovej nerovnosti. Správa by sa mala zaoberať uplatňovaním rozmerov ochrany minimálneho príjmu, ktorými sú prístupnosť, primeranosť a podporné aspekty. Mala by tiež preskúmať potenciál ochrany minimálneho príjmu z hľadiska stabilizácie hospodárstva a spoločnosti v čase hospodárskeho poklesu v spojení s ďalšími opatreniami na podporu zamestnanosti a sociálnej ochrany.